

EDİTÖRLER / EDITORS

PROF. DR. ZAFER GÖLEN
DOÇ. DR. İBRAHİM SERBESTOĞLU

NEW TRENDS IN SOCIAL AND LIBERAL SCIENCES-2

SOSYAL VE LIBERAL BİLİMLERDE
YENİ YÖNELİMLER- 2

EDİTÖRLER / EDITORS
PROF. DR. ZAFER GÖLEN
DOÇ. DR. İBRAHİM SERBESTOĞLU

NEW TRENDS IN SOCIAL AND LIBERAL SCIENCES - 2
SOSYAL VE LIBERAL BİLİMLERDE YENİ YÖNELİMLER - 2

gece
kitaplığı

gece
kitaplığı

www.gecekitapligi.com

gece
kitaplığı

f /gecekitapligi
t /gecekitap

9 786052 1881347

NEW TRENDS IN SOCIAL AND LIBERAL SCIENCES-2

SOSYAL VE LİBERAL BİLİMLERDE YENİ YÖNELİMLER-2

Editörler / Editors

Zafer Gölen-İbrahim Serbestoğlu

Ankara-2017

gece
kitaplığı

Yayın Koordinatörü • Yaşar HIZ
Genel Yayın Yönetmeni • Aydın ŞİMŞEK
Editör • Prof. Dr. Zafer GÖLEN
Doç. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU
Kapak Tasarım • Esra YILDIZ
İç Tasarım • Gürkan GÖÇER
Sosyal Medya • Betül AKYAR
Birinci Basım • © ARALIK 2017 / ANKARA
ISBN • 978-605-288-134-7

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Gece Kitaplığı

Adres: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak Ümit Apt
No: 22/A Çankaya/ ANKARA
Tel: 0312 384 80 40
web: www.gecekitapligi.com
e-posta: gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt

Bizim Büro Matbaa
Sanayi 1. Cadde Sedef Sk. No: 6/1
İskitler - Ankara

Sertifika No: 26649
Tel: 0312 229 99 28

NEW TRENDS IN SOCIAL AND LIBERAL SCIENCES-2

SOSYAL VE LİBERAL BİLİMLERDE YENİ YÖNELİMLER-2

Editörler / Editors

Zafer Gölen-İbrahim Serbestoğlu

Ankara-2017

gece
kitaplığı

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ÖN SÖZ/PREFACE -/- V

HAKEMLER / REFEREE-/-VII

EĞİTİM BİLİMLERİ & EDUCATIONAL SCIENCES

Mehmet Temur-/- 3

Determining the Level of Motivation and Attitudes of Students Studying at the Preparatory School: The Case of İnönü University

Yıldırım Atayeter-Mustafa Arslan-Tuncay Sakar-Uğur Tozkoparan-/-35

2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Coğrafya Görselleri Yönünden Değerlendirilmesi

Yıldırım Atayeter-Mehmet Ursavaş-/-73

Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Doğal Afetler Konularına Yönelik Öğrencilerin, Farkındalık, Bilinç Düzeyleri ve Görüşlerinin İncelenmesi (Burdur İli Örneği)

Kezban Acar Kaplan -/-97

Tarih Algı Anketi: Celal Bayar Üniversitesi Tarih Bölümü Örneği

İKTİSAT- İŞLETME & ECONOMY- ADMINISTRATION

Faruk Kalay-Hacer Arslan Kalay-Abdullah Oğrak-/-135

Bilgi Yönetimi Stratejilerinin Firma Performansı Üzerindeki Etkileri

Faruk Kalay-Hacer Arslan Kalay-/-159

Teknoloji Odaklı ve İnsan Odaklı Bilgi Yönetimi Stratejilerinin Firma Performansı Üzerindeki Etkileri

Yasemin Karaca-/-177

Cyclically Comparative Analysis of the Folkloric Elements Used in Television Commercials

Fatma İzmirli Ata-Umut Burak Geyikçi/-197

Sahiplik Yapısı ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Açıklamaları
Arasındaki İlişki: Bist 100 Uygulaması

FELSEFE –SOSYOLOJİ & PHILOSOPHY-SOGIOLOGY

Hakkı Uyar -/-219

Bir Yönetme Enstrümanı Olarak Kaos: Batı ve Doğu Dünyası
İçin Bir Tarihsel Arka Plan Denemesi

Muharem Çufta/-233

Kişiliğin İnşasında Dindarlığın Etkisi

Salihe Esen/-251

Dominiken Tarikatı Misyonunda Kadınların Rolü

Mürsel Ethem/-273

Kur'an'ın Dil Özelliği Üzerine: Siz'li Zamirler

Nurten Kiriş Yılmaz/-285

İnsan Özgür Müdür?

Sevcan Yıldız-Seden Turamberk Özerden/-305

Anadolu'da Anatanrıça Kültü

Şeyma Akın/-317

Does the Truth Matter? Truth and its Interpretation: The Latest
Coup Attempt in Turkey

Yusuf Bahadır Keskin - İbrahim Serbestoğlu/-331

Siyaset - Mezhep İlişkisine Dair Teorik Bir Çalışma: 1979 İran
İslam Devrimi Sonrası Bahreyn Krallığı Örneği

SANAT TARİHİ & ART HISTORY

Durmuş Ersun/-341

Development of Toga Statues in Anatolia

Günnur Aydoğdu/-353

Zahir Çakmak Adına Basılmış Altın Sikke Örnekleri

Hacer Arslan Kalay/-373

Türk El Sanatlarının Yaratıcı Turizm Bağlamında
Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma

Kiraz Çiftçibaşı Durna -/-383

Tarihi Yapıların İşlevsel Dönüşümleri Kapsamında, ‘Yeniden Mekân’ Kavramı

TARİH & HISTORY

Mehmet Ali Ünal -/-395

Osmanlı Askerini Motive Edici Bir Unsur: Düşmandan Kelle Almak

H. Aliyar Demirci -/-447

Endülüs’ün Aynasında Medeniyet Meselemize Bir Bakış: Sâmiha Ayverdi Örneği

Mehmet İnbaşı -/-461

Köstendil Sancağı (1750-1800)

Selim Parlaz -/- 485

Osmanlı-Ceneviz Ticarî İlişkilerinin Bozulmasında Korsanların ve Deniz Kazalarının Rolü

Gülsüm Tütüncü - Neslihan Ünal -/-495

İmparatorluk Çağında Bir Siyaset Aracı Olarak Evlilik Kurumu: Doğu ve Batı Örnekleri

Durmuş Akalın -/-517

19. Yüzyılda Mısır’ın Doğu Afrika’da Yayılma Siyaseti

İbrahim Serbestoğlu- Abidin Temizer -/-543

Çiftçiyi Tefeciden Kurtarma Projesi: İkraz Sandıkları

Zafer Gölen -/-561

Osmanlı Nüfus Çalışmalarına Bir Katkı: 1293-1295/1876-1878 Trabzon Vilâyeti Nüfus Verileri

Ahmet Yüksel -/-593

Teşkilat-ı Mahsusa’ya Kadar Osmanlı İmparatorluğu’nda İstihbaratın Mali Boyutu

Yusuf Bahadır Keskin - İbrahim Serbestoğlu -/-623

Göç ve Entegrasyon: Çerkes Göçleri Suriyeli Göçmenlere Örnek Olabilir Mi?

TURİZM & TOURISM

Suna Muğan Ertuğral- Sezgi Gedik-Orhan Akova -/-641

The Perception and Attitudes of the Local People Towards Restoration Works and Tourism Development Applied in Historical Areas of Istanbul

Sevcan Yıldız - Seden Turamberk Özerden -/-651

KKTC ve Turizm: Salamis Harabelerinin KKTC Turizmi İçindeki Yeri

Orhan Akova - Suna Muğan Ertuğral - Ozan Atsız - Mehmet Keskin-/-669

The Relationship Between Leadership Behavior, Organizational Commitment and Intention to Leave: A Research Upon 5 Star Hotels in Istanbul

Hulusi Doğan -Volkan Aktan -/-695

Bisikletli Turistlerin Motivasyon ve Seyahat Davranışlarındaki Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bir Araştırma

Burak Eryılmaz -/-709

The Turkish-Spain Competitive Analysis in Mediterranean Tourism Region

Cem Yüçetürk-Burak Eryılmaz -/-723

Alternative Accommodation Experience for Tourists: Airbnb in Barcelona

Erman Tümtürk-Ayça Tümtürk -/-741

Barcelona ve Antalya Şehirlerindeki Otellerde Konaklayan Müşterilerin Otel Tavsiyelerine Etki Eden Faktörlerdeki Farklılıkların Değerlendirilmesi

TEMATİK & TEMATIC

Fatma Arslan-Evrım Çakmakçı-Hüsamettin Vatansev-Oktay Çakmakçı -/-755

Egzersiz Türleri ve Egzersizin Hamilelik Sonuçlarına Etkileri

H. Burçin Henden Şolt -/-767

Üniversite Öğrencilerinin Kent İmajı Algısı

ÖN SÖZ

Modern dönemde bildiğimiz anlamıyla uzman modernitenin yaratmış olduğu bir olgudur. Modern döneme kadar bilginin üretimini ve akışını sağlayan birçok alanda uzman hezarfen dediğimiz bilginler mevcuttu. İbn-i Sina'dan Hezarfen Ahmet Çelebi'ye Leonardo da Vinci'den Galileo'ya kadar Ortaçağ, Rönesans ve Aydınlanma dönemlerinin birçok bilgini tek bir alanda değil birçok alanda derin bilgi sahibi olan bilgiler olarak bilinmekteydiler. Modern çağ'ın ihtiyaçları tek bir alanda derinlemesine araştırma yapan uzman yetiştirme ihtiyacını doğurdu. Çok çeşitliliğin genişlediği modernizm sonrası internet çağı'nda toplumların uğradığı sosyal, kültürel ve iktisadi değişimlerin karmaşık yapısını anlamak ancak disiplinlerarası çalışmalar ile mümkündür. Bu hakikat modernizm öncesi dönemlerin hezarfen veya birçok bilimle uğraşan bilgelerinin yeniden yaratılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Soğuk Savaş sonrası artan küreselleşmenin getirdiği hızlı toplumsal değişimin sadece bir tek disiplinin bakış açısıyla açıklanması mümkün değildir. Bu hakikat yakın zamanda disiplinlerarası çalışmalara olan ilgiyi artırdı ancak tek disipline odaklı kurulan akademik çalışmaların, akademik âlemde hâkim olması disiplinlerarası yapılan çalışmaların yayını için kısıtlı imkânlar sunmaktadır. Bu kitabın amaçlarından birisi disiplinlerarası yapılan çalışmalara örnek olmaktır. Ayrıca uzun vadede birkaç alanda uzmanlaşabilecek hezarfenlerin yetiştirilmesine zemin hazırlamayı hedeflemektedir.

Bu kitapta eğitim bilimleri, felsefe, sosyoloji, din bilimleri, İktisat, işletme, sanat tarihi, tarih ve turizm alanlarından 39 makaleye yer verilmiştir. Makaleler hakem sürecinden geçirilmiştir. Kitap disiplinler arası olduğundan her disiplinin metodolojisine saygı duyulmuş ve bu nedenle de metinde kaynak gösterme, ilgili disiplinin yaygın kullanım şekline göre düzenlenmiştir. Bu nedenle kimi makalelerde kaynak göstermede Chicago Manual of Style kullanılırken kimi makalelerde de APA sistemi kullanılmıştır.

Prof. Dr. Zafer Gölen & Doç. Dr. İbrahim Serbestoğlu

HAKEM KURULU/ REFEREE BOARD

Prof. Dr. Ali Berat Alptekin, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Anarkül Urdaletova, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Prof. Dr. Biljana Ristovdka Josifoska, Institute of National History, Macedonia

Prof. Dr. Dragi Giorgiev, Institute of National History, Macedonia

Prof. Dr. Fatih Kılıç, Süleyman Demirel University, Turkey

Prof. Dr. Hakan Çetintaş, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Prof. Dr. İbrahim Yıldırım, Gazi University, Turkey

Prof. Dr. Kujtim Nuro, Toronto/Canada

Prof. Dr. Mustafa Yıldız, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Önder Kutlu, Necmettin Erbakan University, Turkey

Prof. Dr. Redzep Škrijelj, Novi Pazar State University, Serbia

Prof. Dr. Šerbo Rastoder, Montenegro University, Montenegro

Prof. Dr. Şenol Çavuş, Adnan Menderes University, Turkey

Prof. Dr. Turgay Biçer, Marmara University, Turkey

Prof. Dr. Zafer Gölen, Mehmet Akif Ersoy University, Turkey

Prof. Dr. Zehra Göre, Necmettin Erbakan University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Abdullah Şevki Duymaz, Süleyman Demirel University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Adem Göleç, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Assoc. Prof. Dr. Barış Erdem, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Assoc. Prof. Dr. Fariz Ahmadov, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan

Assoc. Prof. Dr. Geray Musayev, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan

Assoc. Prof. Dr. Hüseyin Çeken, Muğla University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Kutay Oktay, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye

Assoc. Prof. Dr. Meriç Eraslan, Mehmet Akif Ersoy University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Oqtay Quliyev, Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan

Assoc. Prof. Dr. Abdullah Karaçağ, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Asst. Dr. Iuian Oncescu, Walahia University of Targoviste, Romania

Asst. Prof. Dr. Azamat Maksudunov, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Asst. Prof. Dr. Dimitar V. Atanassov, Sofia University, Bulgaria

Asst. Prof. Dr. İsmail Avcı, Balıkesir University, Turkey

Asst. Prof. Dr. Jedrzej Paszkiewicz, Posnan Adam Mickiewicz University, Poland

Dr. Hasan Bello, Albanian Historical Society, Albania

Dr. Iuian Oncescu, Walahia University of Targoviste, Romania

Dr. Nurhoca Akbulayev, Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan

Dr. Şahin Ekberov, Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan

OSMANLI-CENEVİZ TİCARİ İLİŞKİLERİNİN BOZULMASINDA KORSANLARIN VE DENİZ KAZALARININ ROLÜ

*The Role of Pirates and Maritime Accidents in the Deterioration of
Ottoman-Genoese Commercial Relations*

Selim PARLAZ*

Özet

İnsanlık tarihi kadar eski olan korsanlık ve deniz kazaları, Osmanlı Ceneviz ticarî ilişkilerinin belirleyicilerinden biri olmuştur. Osmanlıların erken dönemlerden itibaren iletişim kurduğu Latin devletlerinden biri olan Ceneviz Cumhuriyeti ile ilişkiler ekonomi ağırlıklı olarak şekillenmiştir. Ancak bu ticarî ilişkiler her zaman için düzenli bir seyir takip etmemiştir. Osmanlılar ile Cenevizliler arasında XV. ve XVI. yüzyıllarda ticaret amacıyla birçok deniz yolculuğunun gerçekleştirilmiş olduğu göz önüne alınırsa bunlar içerisinde başarısızlıkla sonuçlanan seferler de olmuştur. Bunun iki temel nedeni korsanlık ve deniz kazalarıdır. Malları taşıyan gemilerin batmaları ya da ortadan kaybolmaları ve denizlerde en çok korkuyu veren herhangi bir korsan saldırısına uğramak temel sıkıntıların kaynağını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlılar, Ceneviz, Korsanlık, Deniz Kazaları

Abstract

Piracy and sea accidents, which are as old as human history, have been one of the determinants of the Ottoman Genoese commercial relations. Relations with the Genoese Republic, one of the Latin states that the Ottomans had made contact with since the early period, had been shaped mainly by the economy. However, these trade relations had not always followed a regular course. Considering that many sailings had been carried out for trade purposes between Ottomans and the Genoese in the 15th and 16th centuries, there had also been failures in these sailings. The two main reasons for this were piracy and sea accidents. Sinking or disappearing of vessels carrying the merchandise and being attacked by any pirate, which is the most feared situation in sea, form the source of the main troubles.

Key Words: Ottomans, Genoese, Piracy, Maritime Accidents

Giriş

Osmanlılar ile Cenevizliler arasında yapılan ticaretin dönemler içerisinde düzenli bir seyir takip etmediği görülmektedir. O zamanın denizcilik koşullarında ticaret amacıyla yola çıkan ticaret gemileri korsanlık¹, saldırıya uğrama ve geminin batması gibi bazı nedenlerden

---

* (Yrd. Doç. Dr.), Pamukkale Üniversitesi, Denizli-Türkiye, e-mail:; sparlaz@pau.edu.tr

¹ Venedik kaynaklarına göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık hakkında daha geniş bilgi için bkz. V. Dökmeci, *Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

dolayı varmak istedikleri bölgelere ulaşamıyorlar veya bunu başarsalar da büyük kayıplara uğruyorlardı. Denizlerde en çok korkuyu veren ise herhangi bir korsan saldırısına uğramaktı. Osmanlılar ile Cenevizliler arasında XV. yüzyıl içerisinde ticaret amacıyla birçok deniz yolculuğunun gerçekleştirilmiş olduğu göz önüne alınırsa bunlar içerisinde başarısızlıkla sonuçlanan seferlerden de bahsetmek gerekmektedir. Özellikle 1453 yılından sonra korsanlar ve Türk gemileri Doğu Akdeniz'deki gemi yolculuklarının güvenliğini tehlikeye atabiliyorlardı. Örneğin 1485 yılının mart ayında Paolo ve Baldassare Negrone'nin Sakız'dan Cenova'ya zengin ipekli yüküyle yola çıkacak gemilerini haber alan Osmanlılar ve Napolililer İstanbul ve Napoli'de gemilerini onarıyorlardı².

Korsanların ve Deniz Kazalarının Etkisi

İstanbul'un fethi esnasında Cenevizliler belirsiz bir siyaset takip etmekle beraber, Osmanlılara yaptıkları yardımın karşılığında fetihten sonra Galata tarafı işgale tabi tutulmamıştı. Galata ahalisine 1453 tarihli bir ferman verilmiş ve Galata Cenevizlilerinin gerek kara ve gerek denizden ticaret için gelenlerinden gümrük resimleri alınarak Bizans zamanında olduğu gibi Galata'ya temellük gibi hiçbir imtiyaza sahip olmadıkları tasrih edilmişti. Bunun üzerine Galata'yı ellerinden kaçıran Cenevizliler, kafa tutarcasına harekete geçmişlerdi. İstanbul ve Çanakkale boğazlarını ele geçiren Osmanlı Devleti'nin Cenevizliler'in, Karadeniz kıyılarında müstemlekeleri olmasına müsaade etmesine imkan yoktu. Cenevizliler ise ellerindeki diğer müstemlekeleri dolayısıyla gemileriyle Karadeniz'de yakaladıkları bazı Türk gemilerine taarruz ediyorlardı. Nitekim noter Nicolo Garumbero'nun düzenlediği bir noter kaydına göre Kefe'den bakır (rame) yükleyen bir Osmanlı gemisi Karadeniz'de Cenevizlilerin korsan saldırısına maruz kalıyordu³. Yine bir başka olayda Marino Cigala adındaki bir Ceneviz kaptanı Sinop'tan hareket eden esir yüklü bir Türk gemisini zabt ediyordu⁴. Aynı şekilde Sinop'tan hareket eden kumaş, bakır, kurşun ve meyve yüklü bir Türk gemisi Ceneviz korsanları tarafından ele geçiriliyordu⁵. Olaylar nedeniyle Müslüman tüccarlar artık Kefe'ye uğramaz olmuşlardı. Bu durum ise ekonomik anlamda değerlendirilecek olursa ticaretin inkitaya uğraması demekti. Ticaret

² Philip P. Argenti, *The Occupation of Chios By The Genoese and Their Administration of the Island, 1346-1566*, C.I-III, Cambridge University, London 1958, s. 520

³ Niccolo Garumbero, filza 6, 27 Novembre 1459.

⁴ İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, 4. Baskı, Ankara 1983, s.466-467.

⁵ Sergej Pavlovič Karpov, *L'impero di Trebisonda Venezia Genova e Roma 1204-1461*, Roma 1986, s.190.

her şeyden önce güvenli bir ortam istemekteydi ve hangi milletten olursa olsun bütün tüccarlar her zaman özellikle bunu gözetirlerdi. Büyük sermayeler ancak şartların müsait olduğu zeminlerde faaliyetlerini icra edebilirdi. Nitekim kolonileri sayesinde doğuya doğru genişleyen ilerleyen Cenevizliler, ticaretlerini kaybetmeleri neticesinde aynı şekilde eski sınırlarına dönüyorlardı. Ticaret sayesinde zenginleşerek doğuya doğru hızla gelişen devlet, yine ticari kazançlarının azalmasıyla aynı başlangıç noktasına geri dönmek zorunda kalıyordu.

Osmanlılar ile Cenevizliler arasında deniz ticaretinde karşılaşılan sorunlardan biri de malları taşıyan gemilerin batmaları⁶ ya da ortadan kaybolmalarıydı. Bu batma hava muhalefeti şeklinde doğal yollardan olduğu gibi herhangi bir saldırı vb. olaydan da kaynaklanmaktaydı. Örneğin, Montaldo 10 Ocak 1474 tarihinde yazmış olduğu mektubunda, Cenevizli tüccar Giacomo di Fovereto'nun gemilerinin şiddetli rüzgar nedeniyle Bozcaada'da (Tenedos) battığını belirtmekteydi⁷. Yine benzer bir şekilde 13 Haziran 1474'te Sakız'dan hareket eden bir gemi Galata yoluyla Kefe'ye ulaşmak istediye de henüz Sakız adası civarında batmıştır. Geminin tespit edilemeyen yükleri de kaza sonucunda kaybolmuştur⁸. Nitekim bunun gibi bir başka olay da Enez'de yaşanmıştır. Noter Agostino Foglietta'nın 8 Nisan 1496 tarihinde düzenlemiş olduğu bir diğer belgeye göre Enez limanında bir Ceneviz gemisi kaza sonucunda sular altında kalmıştır⁹.

Ceneviz tüccarları Osmanlı sınırlarından aldıkları emtiyayı ülkelerine taşıma konusunda zaman zaman sıkıntılarla karşılaşabiliyorlardı. Nitekim Noter Ignoti tarafından 19 Ocak 1485 tarihinde düzenlenen bir belgeye göre Selanik'ten Sakız adasına buğday taşıyan Antonio Camogli ve Costantino Grimaldi'nin himayesindeki geminin yaşadığı tehlikelerden biri Türk fustalarının yollarını kesmeleri idi. Belgede bu tehlikenin varlığından dolayı dikkatli olunması konusunda bilgiler bulunmaktadır¹⁰.

⁶ 1466 ve 1469 yılları arasında Karadeniz'e yaptığı yolculuklar nedeniyle Galata'ya gelerek mersin balığı, orkinos, havyar ve kumaş ticaretiyle meşgul olan Antonio di Torriglia'nın Costantino Lomellino'ya yazdığı bir mektupta 29 Kasım 1469 tarihinde Sakız adasında Allecsi adını taşıyan ve G. Sufiano'ya ait olan bir ağıribarın mallarıyla battığını belirtmekteydi. E. Özbayoğlu, "XV. Yüzyıl Ceneviz-Galata Noter Belgelerinde Osmanlı İzleri", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, 4-8 Ekim 1999, III. Cilt III. Kısım, Ankara 2002, s.1465.

⁷ P. Argenti, *a.g.e.*, s.449.

⁸ Domenico de Percipiano, NA 1012, 13 Giugno 1474.

⁹ Agostino Foglietta, NA 1205, 8 Aprile 1496.

¹⁰ Ignoti, NA 63, filza 1/93, 19 Gennaio 1485.

Cenevizli tüccarların denizlerde en çok karşılaştıkları sorunlardan biri Türk korsanlarının gemilerini ele geçirmeleri ve mallarına el koymalarıydı. Nitekim Cenova'daki noter Antonio Pastorino'nun belgelerinde çok sık olarak geçen bu tür olaylardan biri 20 Kasım 1491 tarihinde yaşandı. Cenevizli tüccar Pietro Antonio Italiano, Sakız adasından gelen bir barçayı Ancona veya Venedik'e götürürken Tinos ile Mikonos adası yakınlarında Türk korsanlarının saldırısına uğradı. Barça'da bulunan bütün ticari mallara el koyan Türkler gemilerine zarar vermeden geri döndü¹¹.

Ticarî anlamda çok büyük çıkarlarının olduğu ve uğruna her türlü tehlikeyi göze alarak faaliyetlerini devam ettiren Sakız Cenevizlileri ile Osmanlılar arasında denizlerde var olan ilişkilerin bir başka kırılma noktasını Sakız gemilerinin Akdeniz'deki Türk korsanları tarafından ele geçirilmesi oluşturmaktaydı¹². Nitekim, korsan Kurdoğlu, 1514 yılında Orta İtalya'da Livorno kentine yakın bir iskele olan Gorgona'da Sakız Cenevizlilerine ait bir kadirgayı ele geçirmekteydi. Aynı şekilde, 1517 yılında İstanbul'dan Mısır'a doğru yola çıkan bir Osmanlı donanması da, Sakız'a mal taşıyan Cenevizlilere ait iki tüccar gemisini Kerpe Adası'nda (Rodos'un güneybatısında) ele geçirmekteydi. Yanlarında götürdükleri bu gemilerin içindeki malların toplam değeri 100.000 dukaydı¹³. Yine İskenderiye'deyken ele geçirdikleri bir diğer Ceneviz aracı da 1.000 botte (640 ton) kapasiteli bir gemiydi¹⁴. Benzer şekilde 1550 yılının kışında Osmanlı tiremeleri tarafından Sakız adası civarında ele geçirilen Sakız Cenevizlilerinin gemileri¹⁵, Sakız'dan gelen Chaleza adlı gemi ve peksimet getirmek üzere Sakız'dan Kerpe'ye hareket eden bir pergende¹⁶ ve 1559 sonbaharında Sakız Cenevizlilerine ait olan baharat yüklü bir kadirga¹⁷ da zabt edilen diğer araçlardı¹⁸.

¹¹ Antonio Pastorino, NA 1293, filza 4/962, 20 Novembre 1491.

¹² Sakız adasının Osmanlıların eline geçmesinden sonra da korsanlar, faaliyetlerine ada civarında devam etmişlerdir. Nitekim, Sakız Beyine yazılan 23 Ramazan 977 (1 Mart 1570) tarihli hükümde Sakız ve ada civarında gezen korsanlardan gelebilecek zararlara karşın tedbir alınması istenmiştir. MD, Nr. 9, hk. 61.

¹³ I Diarii, C. XXIV, s.494.

¹⁴ V. Dökmeci, *a.g.t.*, s.147, 150, 213, 226.

¹⁵ E. Grendi, "Genova alla meta del cinquecento: Una politica del grano?", *Quaderni Storici*, C.XIII, Ancona 1970, s.151.

¹⁶ I Diarii, C. XXXI, s.126.

¹⁷ F. Braudel, *II. Felipe Dönemi'nde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, C. I, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, İstanbul 1994, s.371.

¹⁸ Sakız Cenevizlilerine ait gemileri ele geçirenler sadece Türk korsanlar değildi. Aynı zamanda İspanya gibi Avrupa devletleri de zaman zaman Sakız Cenevizlilerinin gemilerine el koyabiliyordu. Nitekim İspanyol ordularının komutanı Bernardino

Osmanlılar zaman zaman Ceneviz gemilerine karşı tedbirler almaktaydı. Ceneviz tüccarlarının ihracatına karşı her zaman daha aktif ve etkili bir müdahale içerisinde olan Osmanlılar, Ceneviz tüccarlarını daha fazla vergiye tabi tutma gibi tedbirlerin yanı sıra onların gemilerine yasaklar da getirebiliyordu. Nitekim, 1555 yılına ait bir kayıta Osmanlı Devleti'nden ilk yasak uygulaması geldi¹⁹.

XVI. yüzyılda Türk korsanlarının uğrak noktalarından biri olan Sakız Adası'ndan Osmanlılara gönderilen hediyeler bazen yerine ulaşmıyordu. Nitekim özel bir elçi olarak gönderilen Domenico Giustiniani, Osmanlılarla aradaki ilişkileri iyileştirmek amacıyla Sultan I. Selim'e götürmek üzere clarixea olarak bilinen kumaşlarla dolu bir kargo ile beraber yola çıkıyordu. Ancak bu hediyelere, Osmanlılara ulaştırılmadan önce bazı Türk korsanları tarafından el konuluyordu²⁰.

Osmanlı topraklarında deniz yoluyla yapılan nakliyat zaman zaman sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sıkıntıların nedenlerinden biri de Osmanlı Devleti'nde deniz askeri anlamı taşımakla beraber korsan manasında da kullanılan leventlerdi. Korsanlık yapan leventler, tüccar gemilerine saldırdıkları²¹ gibi sahillerde yağmacılık yapmaktan da geri kalmazlardı. Nitekim, Gelibolu kadısına yazılan 12 Eylül 1560 (26 Zilhicce 967) tarihli hükümde Sakız'dan İstanbul'a limon, sakız, turunc çiçeği suyu ve günlük getiren sandalı basan leventlerin cezalandırılması²² istenmiştir. Ceneviz ya da Osmanlı tacirlerine ait olan sandalın Sakız adasının ihraç ürünleri anlamında adada yetişen emtia ile ilgili bilgi vermesi de ayrıca önem taşımaktadır.

Öte yandan 7 Ramazan 973 (28 Mart 1566) tarihli Cezayir Beylerbeyine yazılan hükümde Trablusşam'a giden bir Osmanlı gemisinin kaza geçirdiği haberinin alındığı ve durumun incelenerek merkeze haber verilmesi istenmiştir. Çünkü geminin içindeki tüfek ve diğer savaş malzemeleri Sakızlı Cenevizliler tarafından ele

---

Mendoza, 1555 yılının sonbaharında Türkiye'den 11.000 mine buğday yüklü iki Ceneviz gemisini ablukaya alıyor ve onları Livorno ve Porto Ercole'ye davet ediyordu. Porto Ercole de Livorno gibi Orta İtalya'nın Toskana bölgesinde bir yerleşim yeridir. 13 Nisan 1589 tarihinde Floransa'dan Porto Ercole'ye geçen Alman seyyah Reinhold Lubenau, geniş bir limana sahip olan kentin büyük, güzel ve korunaklı olduğunu belirtmiştir. Reinhold Lubenau, *Reinhold Lubenau Seyahatnamesi, Osmanlı Ülkesinde 1587-1589*, C. II, Çev. Türkis Noyan, İstanbul 2012, s.768.

¹⁹ E. Grendi, *a.g.m.*, s.153.

²⁰ P. Argenti, *a.g.e.*, s.313.

²¹ Tüccar gemilerini basan leventlerin özellikle Sakız adası ve Midilli civarında yoğunlaştıklarını gösteren hükümler bulunmaktadır. MD, Nr. 3, hk. 901.

²² MD, Nr. 3, hk. 1520.

geçirilmiştir²³.

Özellikle Sakız ve çevresindeki Türk tehlikesine rağmen düzenli bir deniz ticaret trafiği vardı. Sakız tüccarları kendilerini riske atmamak için önceden bütün önlemleri alıyorlardı. Denizci devlet geleneğinden gelen Cenevizliler, tehlikenin yönünü ve muhtemel saldırıları deneyimleriyle bertaraf edebiliyorlardı. Osmanlı topraklarından mallarını getirirken duruma göre güvenli olduğunu düşündükleri Eğriboz kanalını ya da Selanik gibi diğer adaları tercih edebiliyorlardı. Nitekim, Lorenzo Costa'nın noter belgelerinde, Akdeniz'in doğusuna yapılan yolculuklar gibi tüm Ceneviz ticari deniz hareketleri kayıt altına alınıyordu. Türk korsanlarının Sakız-Bursa hattında yarattığı tehlikeler ise Antonio Pastorino'nun şahitliğindeki belgelerde görülüyordu. Ayrıca, bütün bu tehlikelere Cenevizli deniz savaşları tarihi araştırmacısı ve Kral 5. Carlo'nun tarihçisi olan Antonio Doria tarafından bir yüzyıl önceden dikkat çekiliyordu²⁴.

Ceneviz tüccarları arasında bazen korsanlık faaliyetleri nedeniyle sıkıntılar yaşanıyordu. Nitekim, 1469 yılında Saco ve Giacomo di Valditaro adlı Ceneviz tüccarları kendi gemileri ile Andrea Emplat de Salaguxia'nın kullandığı gemiyi durdurmuşlardı. Geminin içinde bulunan ve Baldassare di Savignone'ye ait ticaret eşyalarına ve giyim eşyalarına el koymuşlardı. Korsanlık eylemi ile neticelenen bu davayı görmek için 1469 yılının sonlarında Cristoforo de Franchis tarafından iki hakem görevlendiriliyordu. Bu nedenle hakemlik sistemi, podestanın prosedürlerine ve Sakızdaki mahkemenin uygulamalarını da dikkate alarak kararını verdi ve noter tarafından onaylanarak kabul edildi²⁵.

Fransa bayrağı altında gelen Ceneviz gemilerinden bazıları, zaman zaman Osmanlı sularında el konulma tehlikesini yaşıyorlardı. Nitekim, Mısır Beylerbeyine yazılan Aralık 1568 tarihli hükümde Nakşa adası dukası Yasef Nasi'nin Fransızlardan alacağı borcuna karşılık Fransa adına İskenderiye'ye gelen Ceneviz gemilerinin mallarına el konulmasının engellenmesi ve tahsilatın Fransa gemileri ile ona bağlı tüccarlardan yapılması istenmiştir²⁶.

Cenova'ya Doğu Akdeniz'den Gelen Gemilerin Durumu²⁷

²³ MD, Nr. 5, hk. 1337.

²⁴ G. G. Musso, Nuovi documenti dell'Archivio di Stato di Genova sui genovesi e il Levante nel secondo Quattrocento, XXVII, 1967, s.469.

²⁵ G. Pistarino, *Chio dei Genovesi nel tempo di Cristoforo Colombo*, Istituto poligrafico e Zecca dello Stato, Roma 1995, s.71.

²⁶ MD, Nr. 7, III, hk. 2666.

²⁷ E. Grendi, *a.g.m.*, s.141.

	1550	1551	1552	1553	1554	1555	1556	1557	1558	1559	1560
1.Gelen	30 22	38 7	37 2	3		10	?		9		11
2.Sipariş	-	10 (7)	4(2)	-	5	4	5(4)	-	1(1)	1(1)	-
3.Batık	2	2	6	2	-	2	1	2	1	-	-
4.El kon.	-	-	4	-	-	4	2	1	-	-	1
5.Şikayet	2	4	1	1	2	17	5	3	4	1	2

Cenova limanına en fazla gemi girişi ilk 3 yıl içerisinde toplamda 105 gemi ile yapılmıştır. Tablodan da anlaşıldığı üzere 1550-1560 tarihleri arasında Türkler tarafından toplam 12 Ceneviz gemisine el konulmuştur. Bu gelen gemilerin bazıları da denizlerde çok sık karşılaşılan sorunlardan biri olan batma (navfragio) olayıyla yüzleşmişlerdir. Belirtilen tarihler arasında meydana gelen batık gemi sayısı toplamda 18'dir.

Sonuç

Ortaya koymaya çalıştığımız bilgiler özellikle Osmanlı Ceneviz ticarî ilişkilerinde korsanların ve deniz kazalarının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Genelde Doğu Akdeniz'de ve takımadalarda özellikle Sakız adası ve civarında meydana gelen korsan faaliyetleri iki devlet arasındaki ticareti kesintiye uğratmaktadır. Korsanlık faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan batıklar ya da mevsimsel ya da hava muhalefeti gibi olaylar nedeniyle ortaya çıkan gemi kazaları da aynı şekilde ikili ilişkileri etkilemektedir.

Kaynakça
Arşiv Kaynakları

Cenova Devlet Arşivi (Archivio di Stato di Genova) Noter Kayıtları (Atti Rogati)

Niccolo Garumbero, filza 6, 27 Novembre 1459.

Domenico de Percipiano, NA 1012, 13 Giugno 1474.

Agostino Foglietta, NA 1205, 8 Aprile 1496.

İgnoti, NA 63, filza 1/93, 19 Gennaio 1485.

Antonio Pastorino, NA 1293, filza 4/962, 20 Novembre 1491

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Mühimme Defteri, Nr. 3.

Mühimme Defteri, Nr. 5.

Mühimme Defteri, Nr. 7.

Mühimme Defteri, Nr. 9.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Argenti, Philip P., *The Occupation of Chios By The Genoese and Their Administration of the Island, 1346-1566*, C.I-III, Cambridge University, London 1958.

Braudel, F., *II. Felipe Dönemi'nde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, C. I, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, İstanbul 1994.

Dökmeçi, Volkan, *Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

Grendi, Edoardo, "Genova alla meta del cinquecento: Una politica del grano?", *Quaderni Storici*, C.XIII, Ancona 1970, ss.106-160.

Karpov, Sergej Pavloviç *L'impero di Trebisonda Venezia Genova e Roma 1204-1461*, Roma 1986.

Musso, Gian Giacomo, Nuovi documenti dell'Archivio di Stato di Genova sui genovesi e il Levante nel secondo Quattrocento, XXVII, 1967, ss. 443-496.

Özbayoğlu, Erendiz, "XV. Yüzyıl Ceneviz-Galata Noter Belgelerinde Osmanlı İzleri", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, 4-8 Ekim 1999, III.

Cilt III. Kısım, TTK Basımevi, Ankara 2002, s.1461-1470.

Pistarino, G., *Chio dei Genovesi nel tempo di Cristoforo Colombo*, Istituto poligrafico e Zecca dello Stato, Roma 1995.

Reinhold Lubenau, *Reinhold Lubenau Seyahatnamesi, Osmanlı Ülkesinde 1587-1589*, C. II, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2012.

Sanuto, Marino, *I Diarii di Marino Sanuto (MCCCCXCVI-MDXXXIII)*, C. XXIV, XXXI, Ed. Federico Stefani v.d., Bologna 1969.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt II, TTK Basımevi, 4. Baskı, Ankara 1983.

EK 1- ASG Notaiio Anticho No: 1205, Agostino Foglietta, 8 Aprile 1496.

Noter Agostino Foglietta'nın 8 Nisan 1496 tarihinde düzenlemiş olduğu belgeye göre Enez limanında bir Ceneviz gemisinin kaza sonucunda batması

